

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 25. julija 1877.

Obseg: O neizmernem nakupovanji naše domače goveje živine in izvaževanju v Nemčijo. — Kolorado — krompirju grozno škodljivi Amerikanski žužek. — Ali je novo senó in nov oves konjem škodljiv. — Ali bo v prihodnjem letu s Pariško razstavo kaj ali ne bo nič? — Postava veljavna za ljudské šole vojvodine Kranjske. — Učitelj in kmet. — Valvazor na Štajarskem. — Podobi Andreja in Herberta Turjaškega. — Angora. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O neizmernem nakupovanji naše domače goveje živine in izvaževanju v Nemčijo.

V zadnjem listu „Novic“ smo omenili prikazni, ki je nikdar še nismo doživeli v naši deželi, da se iz nje izvaževa vsa bolja goveja živina in v Nemčijo pelje. To isto se sicer godí na Koroškem, Štajarskem in povsod drugod, kjer tuji agenti morejo kaj stakniti. Če tako neizmerno nakupovanje ne donaša morebiti govedoreji Koroški in Štajarski toliko škode, ki imate lepe živine veliko več kakor Kranjska, je pa to grozna škoda za Kranjsko, ki že kakih 10 let hodi po bolja plemena na Štajarsko in Koroško.

Prepričanje, da je to škoda velika samim živinorejcem za pozneje čase in da to presilno podražuje cenó mesá, pa ne navdaja samo nas, ki smo oni članek v zadnjih „Novicah“ pisali, ampak prišle so pritožbe od več strani do družbe kmetijske, naj ona, ki je za to poklicana, povzdigne svoj glas na višem vladnem mestu za kako obrambo te preočitne škode, pa podučí tudi živinorejce, da se ne dadó zapeljati po začasnem dobičku, ki pa je gotova škoda za prihodnji čas.

Glavni odbor družbe kmetijske je razposlal zato podružnicam svojim sledeči

dopis.

„Gotovo je znano častiti podružnici, kako ogromno število naših domačih goved (krav, telet in volov) se nakupuje v naši deželi od tujih kupcev in na Nemško vozi.

To pa se ne godí le po sejnih, ampak po mestih, vaséh in posamesnih selih potujejo tujci, peljani od hleva do hleva od domačih mešetarjev, in za visoko cenó nakupujejo naša goveda. Veliko veliko tisoč goved vzelo se je po tej poti že dozdej naši deželi.

To ni več navadna kupčija, to je sistematično ropanje naše dežele, katero, ako to še dalje časa trpí, nam vzame vse, kar je boljšega v deželi, tako, da le kak malopriden rep jej še ostane.

S tem pa gré pod zlo vse, kar se je zadnjih 10 let storilo od družbe kmetijske za zboljšanje domače govedoreje, — s tem je tujim deželam žrtovana vsa državna subvencija, po kateri je od l. 1868. do letos iz nje za plemo bilo nakupljenih 287 juncev

in 414 junic in krav žlahnega Muriškega, Belanskega, Pincgavskega in Mariadvorskega rodú.

Komaj je družba kmetijska začela se veseliti nad pogledom, da se v naši deželi zorejajo žlahnejša plemena in s tem povzdiguje národno gospodarstvo, a zdaj se temu tako potrebnemu napredku s tem zavezuje žila, da ves bolji zarod se nam jemlje iz dežele, katera je najbolj vezana na živinorejo.

Ugovarjati bi se utegnilo: „kaj ne privoščite našim živinorejcem, da prodajajo po dobri ceni svojo živino in skupijo denarja, ki ga tako krvavo potrebujejo?“

Bog obvaruj, da ne bi kmetijska družba privoščila našim ljudém dobička, kjer koli ga morejo doseči, vsaj ona predobro vé, kako težko gré dandanes za denar.

Al resnega preiskovanja je vredno: ali je to res pravi dobiček za kmetijstvo, ali pa je le začasen dobiček, podoben onemu v loteriji, v kateri človek 200 gold. dobí, ko je poprej že v loterijo nesel morebiti že veliko več in bode pozneje nesel še več.

Gospodar, kateri si je zdaj z dobrim plemenom zaradil telet, ki vagajo po 100 funtov in še več in je prodal vola po 200 gold. in še več, bo v prihodnje namesti čvrstih telet zopet imel majhne mačke v hlevu in bo vesel, ako za vola skupi 80 gold.

Če gré vsa dobra plemenska živina iz hleva, od kodi pa se bo potem jemal materijal za dober zárod? Če gospodar zapravi kapitál, kje pa bo potem obresti iskal, ko ni kapitala več? Ali mar taka poprodaja najbolje stareje in mlade živine ni zelo podobna temu, kedar gospodar pogorí?

In celó letos, ko so kmetovalci pridelali obilo sená in sploh letina, hvala Bogú, kaže še precej, nikakor ni to znamenje umnega gospodarstva, ako živinorejec, zapeljan po dobri ceni, se znebí živine, ki bi jo lahko priredil in malo po malo, ko si je že zaradil novo dobro plemo, jo zmirom lahko prodal! Če zato, ker so hlevi po na tuje prodani živini prazni, bode cena sená po nič, po kakih 40 krajc. cent lahko pač vsak sprevidi, da po sedanji dobri živinski kupčiji pride žalostna kupčija z mrvo in otavo. Gospodar, ki je na stotine centov klaje pridelal, pa je še prodati ne more ali le po prav nizki ceni, naj vzame zdaj kredo v roko, pa naj računa, ali ni nazadnje več zgubil, kakor si pridobil s tem, da si je hlev izpraznil s prodano živino, če tudi jo je še tako dobro prodal?

Zdaj pa še nekaj. Brez gnoja ni moči dobro kmetovati. Če je pa hlev prazen vzlasti goveje živine, ki gospodarju najbolji gnoj dela, s čem pa bo potem gnojil svoje polje in si pridelke množil? Če mu bodo vrabci njive gnojili, bodo tudi kozolci prazni.

Vse to naj bi prevdarili vsaj tisti naši gospodarji dobro, ki jih ne pritiska sila, da bi morali z najboljšo živino iz hleva.

Al še nekaj drugega je, kar je resnega prevdarka vredno. Če se nam na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in v drugih naših deželah od agentov iz Nemčije pokupi velik del govedine, kam pa bodo domači mesarji potem šli, živino kupovat? Cena mesa mora tako visoka potem postati, da manj premožni človek si ne bo mogel koščeka mesa kupiti za svoj živež. In veliko število domačih prebivalcev bo škodo trpelo za to, da posamezni živinorejec vloví za čas en dobiček, ki pa je le dobiček — na videz, kakor smo gori rekli, v prihodnje pa le nadloge nakloni kmetijstvu.

Odbor družbe kmetijske si tedaj v dolžnost svojo šteje, pozornost častite podružnice na sedanje ogromno nakupovanje naše goveje živine obrniti in jo prositi, naj bi v tem smislu razjasnila stvar živinorejcem svoje okolice in jih podučila, naj bi pomislili nasledke, ki vsakako nastopijo potem, če bodo sami in vsa naša dežela oropana dobrega zārada, katerega si je poslednja leta težko zaredila!

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 20. julija 1877.

Kolorado — krompirju grozno škodljivi Amerikanski žužek.

Po dopisu, ki ga je družba kmetijska od sl. ministerstva 13. dne t. m. prejela, je žužek, ki ga Amerikanci kolorado imenujejo, krompirju največi sovražnik, ki so ga „Novice“ v 1. in 27. listu 1875. l. svojim bralcem v podobi predstavile, in se je že iz Amerike zatrosil v Nemčijo in v Mühlheimu ob Renu blizu Kolonje strašno škodo naredil. Nemške vlade so sicer vse storile, kar je treba, da se odvrne razširjevanje tega škodljivca, vendar se je bati, da ne bi se tudi v naše dežele preselil. Zategadel opominja ministerstvo, naj kmetovalci naši resno pazijo na to, če bi se kamor koli zatrosil kolorado, da se nemudoma zatara. Zato nasvetuje ministerstvo, naj gospodarji take njive, v katere se je naselil, zapro od drugih bližnjih njiv, pokončevanje koloradovca pa s tem pričnó, da se na tako krompirjevo njivo navozi slame, suhega listja, protja, oblanic in druge take šare, ter potem še polije s petrolejem in zažge. Ministerstvo je posebno komisijo poslalo na Nemško v tisti kraj, kjer koloradovec razsaja, da poizvé sredstva, kako v okom priti tej veliki škodi. Kmalu bo pa v posebni knjižici popisalo ta mrčes in s podobo razjasnilo ter jo družbam kmetijskim in ljudskim šolam razposlalo.

Gospodarske novice.

Ali je novo senó in nov oves konjem škodljiv?

Navadna misel je, da je novo (frišno) senó in nov (frišni) oves konjem škodljiv. Francosko vojno ministerstvo je posebni komisiji dalo ukaz, da to stvar natančno preiskuje. Komisija je več let po tem ukazu delala skušnje in dognala je to-le: Če se samo novo senó poklada konju, pride konj ob moč, se kmalu utrudi in rad potí, želodec se mu pokvari, driska se ga loti itd. Če pa se novo senó v pravi meri po-

klada konju z ovsem in rezanico, mu prav nič ne škoduje. Nov oves pa konju še bolje tekne kakor star; konj se po njem bolje redí in močnejši prihaja.

Ali bo v prihodnjem letu s Pariško razstavo kaj ali ne bo nič?

Na to vprašanje odgovarja izvrstni Dunajski tednik „Finanzielle Fragmente“ v svojem 29. listu tako, da ni dosti upanja za to razstavo. Njegove besede se glasijo tako le:

„Kar je v Parizu nastopila nova vlada, ni skoro nič več slišati o razstavi, ki ima biti prihodnje leto v Parizu. Prav nič se še ne vé, ali bo ta razstava zaradi Rusko-Turških homatij l. 1878., ali pa da bode odložena za poznejši čas. Avstrijsko kupčijsko ministerstvo dela sicer na vse kriplje (mit Hochdruck), da bi se prav veliko obrtnikov, kmetovalcev in drugih razstavnikov vdeležilo te razstave, in res se jih je že okoli 500 za to oglasilo. Al obrtniki nameravajo večidel se le skupno vdeležiti razstave, kar po tem takem ne bode veliko izdalo. Skrajni čas bi pač bil, da bi iz Pariza za gotovo izvedeli, ali bo razstava ali je ne bo prihodnje leto. Francoski časniki republikanske stranke dvomijo, da bo s to razstavo kaj, časniki konservativne stranke pa vedó vsak dan pripovedovati, kako veliko stavb in drugih priprav se dela že za razstavo. Nova Francoska vlada ne zine besedice o njej in prepušča razstavnikom, naj mislijo, kar jim drago. Ker od leta 1873. ne mara svet nič več za svetovne razstave, se pač lahko ugane, da je celó malo taci, ki so zavzeti za take razstave. Zato tudi mislimo, da nia neumnega ne trdimo, ako prerokujemo, da še noben razstava ni tako žalostnega konca (fiasco) doživela, kakor ga bode doživela prihodnja Pariška.“

Mi se skladamo s tem izrekom; svetovne razstave, ponavljane vsako leto ali vsako drugo leto so švindeli, ki izhaja iz sebičnih razlogov in ne gleda na pravi namen taci velikih razstav, ki prizadevajo velike stroške razstavnikom — brez koristi.

Nove postave.

Postava,

veljavna za ljudske šole vojvodine Kranjske.

Ta postava, s katero se je deloma spremenila deželna postava od 29. aprila 1873. za uravnavo pravnih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah, določuje sledeče:

§. 1. Ovrženo je določilo §. 82, v 2. dastavku deželne postave od 29. aprila 1873. leta št. 22., po katerem so se dohodki izpraznjenih učiteljskih služeb stekali v penzijski zaklad.

§. 2. Vžitki od zemljišča, ki spadajo k dotaciji kake učilnice in jih je vžival kak učitelj v dejanski službi, pa je umrl, kolikor ne pristojé njega dednikom (§. 78.), pripadejo dotični učilniški občini, da si z njimi ustanovi ali pomnoži svoj posebni učilniški zaklad.

§. 3. Pogrebna letna četrt (kondukt-kvartal), po §. 79. deželne postave od 29. aprila 1873. leta, pristojéča dednikom umrlega učitelja, naj se iz penzijskega zaklada, nagrade pomočnim učiteljem v Ljubljanskem mestu iz občinskih prihodkov tega mesta, drugod pa iz normalno učilniškega zaklada plačujejo.

§. 4. Če letnim stroškom penzijskega zaklada ne zadostujejo v §. 81. in 82. odstavku 1. in 3. ter v §. 84. deželne postave od 29. aprila 1873. leta, št. 22.,